

PROPRIETAR-DIRECTOR

AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația
BLAJ, JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE

Cf. regulamentului de a-
picare a tarifului comer-
cial, categoria V.

Unitatea

REDACTOR

DUMITRU NEDA

Foale înscrise în Registrul de
Publicații al Trib. Târnava-Mică
sub Nr. 2—1938.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 500 Lei
Pe 6 luni . . . 280 Lei
Pentru străinătate 1000 Lei**Foale bisericescă-politică — Apare în fiecare Sâmbătă**

Lumină'n noapte neagră

(+). Ucenicii Răstignitului înviaț numai vre-o dovadă de bărbăție n'au dat cu prilejul tragediei dumnezeesculni lor Dascăl. Și chiar și după luminoasa Înviere, stau în foisorul Cinei celei de Taină cu ușile zăvorâte de frica Ildovilor dușmani Galileanului. Se simțiau slabi în mijlocul unei urgii cumplite.

Ca unii dintre noi, astăzi. Și tot așa de puțin îndreptății, odată ee mai pre sus de oameni și de întâmplări stă de veghe Pronia cerească. Pogorîrea Sf. Spirit n'a întârziat să aibă loc. Și minunea de necrezut s'a întâmplat: Mica ceată a fricoșilor de până aci, deschide larg ușile. Căpetenia acestei cete, Petru, grăiește cu îndrăzneală de procurator roman mulțimei. El și tovarășii săi de apostolle pleacă în lungul și largul împărăției romane să vestiască pe Hristos. Și biruie. Deși iadul și răutatea omenească au făcut zid împotriva lor, slobozind asupra-le tot ce poate pune la cale patima și perfidia.

Ideile sunt mai tari decât cetățile, și mai dăinuitoare decât imperiile. Un mănunchiu de oameni, și cu atât mai vârtos un neam întreg, în slujba unui ideal superior, e o forță imensă. Și totodată e și cea mai încântătoare realitate a existenței. „Mare lucru este să mori pentru o idee. Dar tot lucru mare este să trăiești pentru o idee“ (Card. Faulhaber). Cel ce înțelege viața în felul acesta, sunt eroi în adevăratul înțeles al cuvântului. Pentru aceștia norocul și nenorocul sunt ca mâna dreaptă și cea stângă: se folosesc la fel de bine și de una și de alta (Sfânta Ecaterina de Siena). Aceștia trăesc viața din plin, după voia Stăpânului, numai ei fiind cu adevărat înțelepți. Celalalți, adecă toți câți își risipesc trăirea pe nimicuri, dând lotul mare al nebunilor (Grillparzer).

Nu ne-a dat nouă Dumnezeu duhul temerei, ci al puterii (Sf. Pavel). În lumina acestui spirit al puterii trebuie să umblăm și să lucrăm, oricât de rele ar fi zilele ce ne-a fost hărăzit să trăim. Ce e val ca valul trece. Și celui ce cugetă creștinește nu-i este îngăduit să se înspălmânte de greutăți, ci să le privească în față și, răzimat pe ajutorul Domnului care nu lipsește cauzei drepte, să le înfrunte. Tăria sufletească e una dintre cele mai frumoase podoabe ale creștinului, și dovadă de cumișenie luminată de sus. „Prostul se schimbă ca luna. Câtă vreme înțeleptul sub povara fricii nu se frînge, sâlnicia nu-l scoate din alvia sa, norocul nu-l face să se umfle în pene, pacostea nu-l scufundă. Căci unde-i înțelepciunea și virtutea, acolo-i și statornicia și tăria“ (Sf. Ambrosiu). Tăria sufletească se ridică peste rânduiala firii, peste slăbiciunea făpturii, peste cucernicia minții (Sf. Augustin), împodobind pământul cu capodopere ale Spiritului cari sunt priveștiște ingerilor și oamenilor. — Dă ne, Doamne suflete tari!

Școala nesiguranței

Întăia victimă a războiului este, fără-ndoială, mult dădăcita noțiune a securității. Sub bubuit de tun, prin ploaie de gloanțe am dat buzna, cu tancuri și cară de luptă, în crâncena împărăție a nesiguranței totale. Hălăduim în ea ca frunza 'n furtună: cu viața'n palmi și cu sufletul pe buze. Fiecare zi de viață ni se pare un dar nemeritat, din moment ce fiecare muget de sirenă poate fi trompeta lugubră a judecății din urmă.

Cum să înțelegem, creștinește, această prăbușire generală a oricărei temelii de statornicie? Este ea oare o simplă răzbunare a dreptății din făgașurile căreia ne-am depărtat, o pedeapsă deci pe care n'avem decât s'o acceptăm cu ispășitoare resemnare? Ori poate, în planurile Providenței, cutremurarea universală are și rosturi mai adânci, pe care suntem chemați să le descifrăm din volbura evenimentelor, căutând a le valorifica spre propria salvare?

Atitudinea fundamentală a creștinismului față de bunurile acestei e lumi concentrată în formula sfântului Pavel: „să le folosim ca și când nu le-am folosi“. Față de amăgirile lor, trebuie să fim mereu în gardă. Tactica desprinderii, din războiul actual, este permanentă în ostășia vieții creștinești: trebuie să ne detașăm de ispitirile grijilor și plăcerilor care îneacă avânturile spiritului. Această indiferență internă se cere dela toți. Unii, prin votul sărăciei benevole, trag din ea și ultimele consecințe externe: rup orice legătură cu bunurile materiale, ridicând nesiguranța la rol de virtute esențială în căutarea desăvârșirii.

Nu acest eroism va fi însă, se înțelege, norma comună. Increderea în Providență nu poate însemna nicidecum fatalism somnolent și nepăsător. Dimpotrivă, Dumnezeu obligă fiecare ființă să-și câștige traiul potrivit firei sale: unele ascultând instinctul, altele utilizând rațiunea. Acestea din urmă, prin însași firea lor, sunt datoare să lucreze și cu prevedere. Providența este pentru ele virtute cardinală. Fără cruțări și economii nu e posibil progresul; nu se poate ajunge la eliberarea spiritului de sub tirănia permanentă a grijilor existenței. „Dacă soții de căsătorie — zicea cu mult bunul său simț sf. Francisc de Sales — n'ar vrea să strângă nimic, ca niște călugări capucini, această devoțiune n'ar fi oare ridicolă, disordonată și insuportabilă?“ — Căutând deslegarea mării crize sociale în care ne-am înfundat, conducerea Bisericii nu preconizează desființarea proprietății și risipirea averilor, ci tocmai dimpotrivă, cere să se împartă bunurile și posibilitățile de câștig așa fel, ca să nu mai existe proletari, ci toți muncitorii „să-și poată spori, prin

cruțare, un patrimoniu suficient pentru purtarea sarcinilor familiare“. Condamnabilă este numai tesaurisarea, acumularea lacomă de rezerve în folos exclusiv personal, fără considerare la necazurile altora și la cerințele binelui comun. (Pius XI, în „Quadragesimo anno“).

Morala creștină, așadară, nu este dușmana securității. O anumită statornicie a lucrurilor și orânduilor e reclamată de firea omenească. Ea constituie mediul potrivit și pentru înaintarea sufletească. De sigur, nimic, mai străin de evanghelie decât duhul prevederii păgâne, care elimină pur și simplu rolul Providenței, răzîmându-se exclusiv pe puterile și iscusința proprie, și punându-și nădejdea în înseși mijloacele materiale acumulate. Folosind bunurile lumii, creștinul știe că ele sunt din fire efemere; simple mijloace, care trebuiesc utilizate după porunca lui Dumnezeu, supremul purtător de grijă a toate. Dar chiar după rânduiala Ziditorului, omul trebuie să-și asigure prin muncă pâinea cea de toate zilele bătrânețelor și neputinței; societatea e chemată să întocmească orânduiri statornice, care să facă posibilă o distribuie echitabilă a bunurilor, pentruca toți să aibă parte de viață liniștită; privilegiații sorții să nu uite că în ce privește bunurile întrecătoare sunt numai gestionari în folosul comunității și a săracilor.

Totuși, chiar în ipoteza că aceste norme ale moralei creștine sunt recunoscute și acceptate, nesiguranța ce se abate uneori peste noi ca un sfârșit de lume își are rostul său providențial. — Pentru firea slăbită a omului căzut, securitatea este pe cât de necesară, pe atât de periculoasă. O desparte numai un pas, ușor de făcut, de *prudența păgână* a bogatului din evanghelie, care n'avea altă grijă decât să-și facă hambare mai mari, apoi să mănânce și să bea ani de-a rândul, când sabia morții îi vâjăia deasupra capului. — Apoi, tot țesând la planuri de viitor, pe care stabilitatea le face posibile, omul se închide tot mai mult în carapacea grijilor și reușitelor proprii, câștigând pe nesimțite fire și duritate de *egoism*, care uită comandamentele iubirii. În sfârșit, *orgoliul*, această capcană originală în care se prind atât de ușor și cele mai bune intențiuni ale omului, nu va întârzia să înhațe pe cel așezat în tainice și confortabile rosturi lumești. Deodată cu forța ce i-o asigură bunăstarea, începe a se supra-pretui pe sine și, mai rău, a pretui mai presus de toate banul, această putere miraculoasă, care-i deschide toate porțile onorurilor și plăcerilor. Dumnezeu cade pe planul al doilea, ori se uită cu totul. — Fiecare din noi va putea verifica, analizând firul propriei

vieți și a comunității românești în general, dureroasa temeinicie a acestor observațiuni.

În schimb, nesiguranța este un îndreptar, dureros, drastic ce-i drept, dar spre Dumnezeu! Cel isbit de soartă n'are încotro, trebuie să se gândească la Atotputernicul. Pierzând tot ce a avut aci, truda unei vieți, tot ce-a avut mai drag, speranța bătrânețelor, ce-i mai rămâne de făcut? Ori disperarea păgână, ori creștinescul refugiu în brațele Celui ce chiamă pe toți oropsiții sorții, pe toți ce-i osteniți și îndurerați, ca să-i odihnească și să-i binecuvinteze. — Pentru cei aleși, pentru cei cari vreau să se mântuiască, teribila nesiguranță de acum poate fi cea mai sigură scară spre porțile Dumnezeirii!

Să ne silim a ne asemana Domnului!

Am primit abia acum pastorală de Paști a Preasf. Alexandru Rusu dela Baiamare. Reținem din ea ceeace urmează:

[...] „Cunoscând, în lumina ei adevărată, datoria de-a ne asemana cât mai mult lui Isus Mântuitorul — prin care singur putem atinge ținta cea mare a vieții — nu poate fi, credem, nime între noi, care să și închidă ochii în fața acestei lumini și să nu fie gata să urmeze cu drag îndemnurile calde și stăruitoare făcute de sf. Pavel în această direcție. Și mai ales nu în vremuri ca cele de azi, când totul este în joc, și când nime nu poate fi sigur că va ajunge și ziua de mâine.

Mulțumind deci lui Dumnezeu, că ne-a hărăzit să mai ajungem odată în viață această mare sărbătoare a învierii, să ne hotărîm, iubitorilor mei fii sufletești, ca chemarea ce ni se face azi pentru o cât mai deplină apropiere de inima Domnului s'o reținem ca un adevărat program de viață, pe care să căutăm a-l împlini apoi cu bărbăție și statornicie. Dându-ne seamă, că e vorba aici de cea mai însemnată datorie a vieții — o datorie către noi înșine, către familia ce avem și către neamul de care ne ținem — să ne reculegem și să medităm adânc cum trebuie să ne întocmim viața, pentruca icoana lui Isus, sădită în noi de Dumnezeu în sf. botez, să

nu se strice, ori să se întunece, ci să devină mereu mai curată, mai luminoasă, mai vederoasă.

Calea, pe care se poate ajunge la asta, nu-i nime să nu o cunoască, și poate că în postul mare din anul acesta ne-am pătruns cu toții, mai mult decât altă dată, de gândul nimicniciei noastre în fața lui Dumnezeu, și acest gând ne-a luminat cărarea ce trebuie să batem de acum înainte, pentru a plăcea lui Dumnezeu și pentruca la vremea, poate foarte apropiată, a județului, să nu ni-se poată spune cuvântul: „Nu vă cunosc pe voi“. Pentru fiecare din noi, această cărare este o cărare aparte, creată de împrejurările în cari ni-se scurge viața, și astfel fiecare trebuie să și hotărască singur programul său propriu și amănuntele acestui program. Se poate însă spune, cu valoare pentru toți, că fiecare gând, fiecare cuvânt și fiecare faptă, cari sunt pornite și străbătute de credința în Isus și în puterea poruncilor sale, ne apropie de el și ne aseamnă lui. Deprinderea oricărei virtuți din acele pe cari le cunoaștem — și Doamne bine ar fi să le cunoaștem pe toate — va însemna o nouă trăsătură pe icoana lui Isus din sufletul nostru. Orice necaz și suferință — de cari nu ne putem plânge și cari pot să vină de acum și mai grele —, pe cari le vom ști purta cu seninătate și cu împăcare în voia cea sfântă a Domnului, ne va învrednici să ne simțim tovarăși de dureri cu cel răstignit pe crucea de pe Golgota, și poate chiar ca unelte de ispășire și de îmblânzire a mâniei lui drepte. Ce să mai spunem apoi de ceeace vom putea încresta pe răbojul faptelor de milostenie către cei lipșiți pe cari îi știm în jurul nostru, și poate, către alții mulți, cari — scoși și huiduiți de aiurea — ar ajunge ca mâine în pragul caselor noastre?! Vor fi temeiul, ce nu se va șterge, pentru a fi înșirați și noi între ceice vor auzi odinioară cuvântul: „Ceeace ați făcut unuia din acești mici, mie mi-ați făcut“. Și, ca să încheiem acest program, bun pentru toți deopotrivă, mai adaugem numai, că fiecare apropiere de sfintele taine, fiecare rugăciune spusă cu inimă smerită și chiar fiecare gând trecător înălțat cu încredere spre

Domnul, ne înșiră statornic între ceice dreptul să se bucure astăzi de mărirea câștigată prin biruința învierii.

NATIUNEA

3) Cu toate că adevărul acesta e atât de clar, totuși în zilele noastre se vede tendința cultului exagerat către națiune până la un fel de idolatrie, alimentat de concepția mitică a națiunii. Caracteristicile principale ale acestei concepții sunt: „Națiunea e un complex de imagini, de forțe istorice, de expresiuni ale voinței, cari apasă asupra omului cu puterea fatală instinctului, iar conținutul acestui instinct rămâne substras dela cercetările rațiunii, întrucât e obiectul unei credințe oarbe și entuziaste, iar scopul lui este să împingă cu tărie la fapte energice“. Se vede de aci că dacă noțiunea mitului național se strânge în chingi de națiune, se sfarmă în bucăți, așa încât, analizându-l, nu rămâne decât niște fraze pușca una lângă alta fără sens. Apărătorii mitului național susțin că acestei concepții trebuie să i se dea o credință oarbă. Au lepădat credința luminată în Dumnezeu și au născocit credința oarbă în mitul național, cu vădită tendință de a transporta cultul datorit lui Dumnezeu în cultul patriei și al națiunii, de unde urmează că viața omului se închide numai în cercul națiunii, fără o finalitate transcendentă, iar singurul său scop este să slujească numai grupului național cu un entuziasm estatic ca unei divinități. În chipul acesta politica se transformă în religie laică, pretinzând omului să i se consfințească până la renunțarea uzului rațiunii. Altădată raționalismul a proclamat drepturile rațiunii, cu excluderea oricărei dogme religioase revelate și cu suprimarea lui Dumnezeu din orizontul vieții omenești; astăzi gândirea ține un drum cu totul opus: tăgăduște rațiunii orice drept la critică, și valorifică numai forțele emotive ale omului, sentimentul, tendințele atavice, voința, nu ca facultate spirituală, călăuzită de minte, ci ca principiu de forțe impunătoare, pentru a constrânge pe om să asculte

FOIȚA „UNIRII“

Blaj, 1936 *)

de Victor Eftimiu

În cetatea inexpugnabilă a credinței, a limbei și a simțimentelor românești care este Blajul, vor începe azi și se vor sfârși mâine serbările „Astrei“, comemorarea a șaptezeci și cinci de ani de când a luat ființă „Asociația pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania“.

Afirmare a conștiinței naționale, pe toate tărâmurile, societatea aceasta pe care au presidat-o fiii cei mai iluștri ai Ardealului, a ținut, mai mult decât orice organism politic — căci dacă politica poate fi multiplă, cultura e una singură — *Astra* a ținut trează conștiința națională, pregătind sufletele, contopindu-le în așteptarea marelui zile a desrobirii, a unirei.

Nu se putea mai nimerit loc pentru desfășurarea aniversării acestei fundațiuni a mitropolitului ortodox din Sibiu, decât Blajul românilor de rit latin! *Unire*, cuvânt ce n'a

fost spus destul, va trebui repetat neconținut și deaci înainte, căci e nevoie de ea pe toate ogoarele acestei țări.

Ctitorul „Astrei“¹⁾ a fost mitropolitul *Andrei Șaguna*, înmormântat la Rășinari, frumosul sat românesc de lângă Sibiu, unde s'a născut și d. Octavian Goga, fost secretar general al *Astrei*.

Acum cinci patrare de veac, sub urgia pașalelor albano-turcești, au pornit din munții Pindului, din Moscopole și Boboștița, numeroase familii creștine, unele spre Elada, altele spre Muntenia, Transilvania și Banat.

În pătura conducătoare a vechiului regat sunt foarte mulți urmași ai acestor fugari.

Dincolo de munți, familiile cele mai iluștre se trag tot dela Pind: *Șaguna*, *Dumba*, *Mocioni*, *Gojdu*, *Goga*. (Numele Goga, aproape unic în România, e frecvent la românii de dincolo de Dunăre). Părintele *Murnu*, tatăl profesorului și al pictorului, care a păstorit îndelung la Budapesta, era macedonean și el.

Marii cărturari, un *Timotei Cipariu*, un *Barițiu*, s'au perindat în fruntea „Astrei“. Astăzi, d. dr. *Iuliu Moldovan* conduce cu demnitate acest important laboratoriu de spiritualitate, în slujba căruia au activat un *Va-*

sile Pop, *Iacob Bologa*, *I. Micu Moldovan*, *Alexandru Mocioni*, *Andrei Bârseanu*, *Vasile Goldiș*, ca președinți și toți scriitorii, preoții, învățătorii, toată intelectualitatea Ardealului, smeriți și harnici ucenici.

Nu pot încheia această scurtă evocare, fără să vorbesc de aghiotantul lui Avram Iancu, nobilul *Iosif Sterca*, *Șuluțu de Cărpiniș*, care a fost și el președinte al „Astrei“. Pe omul acesta frumos, cu mustața și părul alb, întreg, am avut norocul să-l cunosc. Am locuit un an alături de el, în casele „Astrei“ din Sibiu, pe la 1908, când eram, ca și azi, un modest slujitor al condeului, la *Tara noastră*, a lui Octavian Goga.

Inchipuți-vă în locul meu și veți simți emoția mea pioasă când strângeam mâna bătrână care strânsese mâna lui Avram Iancu!

Iți sărut dreapta demult înghețată, ca valere de Cărpiniș!

* * *

În 1911, pe *Câmpia Libertății*, la Blaj. Câți mai trăiesc, din cei ce-au văzut pe Aurel Vlaicu sburând atunci, deasupra zecilor de mii de oameni adunați sub cerul de azur al unui Octombrie triumfal?

Toată floarea Ardealului, și scriitorii din vechiul regat, cari simțeam că va veni curând mult așteptata zi a desrobirii, eram acolo, coplesiiți de stralele albe ale mulțimilor țărănești, revărsate pe colinele împrejurimilor

Din volumul: *Priviri peste veacuri*, despre care scriem la Cărți & Reviste. (N. R.)

¹⁾ Corect: Unul din ctitorii „Astrei“ (N. R.)

nu prin convingere ci orbește. Iată unde au ajuns rătăcirile moderne.

Din toate acestea se vede cât de mare e contribuția adevăratei religii revelate și pentru dragostea de neam, stabilind cultul patriei și al neamului printre datorii morale ale omului. Aceste datorii se pot reduce la una principală: *Iubirea față de țară, de neam și de națiune*. Precum omul are o datorie imperioasă să iubească pe Dumnezeu, autorul suprem al existenței sale, tot astfel, cu proporție bine înțeles, e obligat să-și iubească națiunea cu o iubire statornică. Această iubire în mod spontan și firesc se extinde la toți acei cari au aceeași fire omenească, aceleași aspirațiuni, aceleași nevoi, ceea ce dovedește că există în om o lege prin care o obligat să iubească pe fiecare individ al speciei sale, o obligațiune generală de a iubi pe aproapele. Deoarece însă această dragoste se concretizează în acele persoane, cari sunt într-o mai apropiată relație cu omul, urmează că tendința generală se limitează la un anumit grup de indivizi din familie sau din națiunea proprie. Dragostea specială față de familie și față de națiune trebuie să fie în strânsă armonie cu dragostea universală față de toți oamenii, de orice națiune ar fi ei. Aceasta e legea naturii, aceasta e și legea Evangheliei. Cu durere trebuie să constatăm, că îndepărtarea de legea naturii și a Evangheliei a dat naștere egoismului național, de unde au isvorit urile naționale, rivalitățile între popoare, dând loc, în cele din urmă, războiului mondial trecut și actualului război de totală distrugere între popoare.

Mintea sănătoasă, religia revelată și Biserica lui Hristos propun și susțin de legitimă și dreaptă iubirea de neam bine orânduită, acea iubire, care nu închide ochii la ceilalți oameni, cari sunt afară de națiunea proprie. Mintea sănătoasă, religia revelată și Biserica lui Hristos condamnă naționalismul exagerat. Deasupra oricărei națiuni e neamul omenească, fundamental unul în firea lui, în aspirațiile lui, în destinul său ultim, deși împărțit în atâtea și atâtea neamuri, fiecare cu o individualitate proprie. Această împărțire departe de a distruge unitatea neamului omenească în

esența sa, din contră o înfrumusețează cu varietatea obiceiurilor, a tradițiilor, a limbilor și a civilizației. În marele concert al neamului omenească fiecare națiune nu e o notă izolată, ci un element al armoniei universale.

Esența adevăratului naționalism stă în unirea armonică a acestui binom: omenire și naționalitate, deoarece omenirea fără naționalitate e o entitate goală, iar naționalitatea fără omenire e o realitate oarbă.

(Sfârșit)

P. Dominic Neculăeș

Unirea coptilor

Din îndurarea lui Dumnezeu și prin zelul apostolic al harnicilor slujitori ai altarelor se convertesc tot mai mulți la adevărata Biserică a lui Isus. În toial războiului, când întreaga lume e încleștată în una din cele mai crâncene încăerări din istoria universală, în Egipt se înregistrează un fenomen spiritual de importanță foarte mare. Au trecut la catolicism, sau mai bine zis s'au unit cu Roma, un număr mare de *copti*. Propriu zis coptii sunt egipteni. Numirea de copt provine dintr-o pronunțare greșită a limbii arabe. Creștinați în primele epoci ale creștinismului (se spune că Sf. Marcu a fost în Alexandria și de aceea Patriarhul Alexandriei își zice al treisprezecelea apostol), au fost catolici. Se rup de Roma în secolul al V-lea, în timpul Patriarhului *Dioscur* (444-451), devenind monofiziți. Recunosc numai 3 concilii universale. De altfel toți disidenții recunosc numai conciliile anterioare ruperii lor de Roma.

După ce s'au rupt de Roma, au avut de luptat cu multe dificultăți. Ajung sub stăpânirea Perșilor, apoi sub stăpânirea Arabilor. Au fost persecutați pentru credința lor, dar au rezistat. E de admirat cultul Maicii Domnului pe care l-au păstrat în toată splendoarea sa. Cardinalul Angelo Maria Dolci spunea într-o conferință rostită la Radio-București (publicată în volumul „Sf. Augustin” al revistei Observatorul 1930) că nicăiri nu s'a dezvoltat mai mult imnologia mariologică, decât în bisericile răsăritene.

Ai lumii mari dascăli și ierarhi, Ponti-

ficii Romani au făcut mult pentru readucerea coptilor la unitatea credinței. Timp îndelungat apelurile Romei, deapauri iubitoare a tuturor neamurilor, au fost zadarnice. În secolul al XVIII-lea încep a se converti, dar numărul celor cari trec e mic, fiindcă sunt persecutați. Papa Benedict XIV întemeiază în 1741 Episcopie coptă unită, dar nu în Egipt, căci acolo nu se putea, ci la Ierusalim. În 1805 se ajunge la mult dorita libertate religioasă. Trec tot mai mulți la catolicism, păstrând ritul lor vechiu (despre ritul copt: Raymond Janin: *Les églises orientales et les rites orientaux*). Călugării copti se conduc după regula celui dintre sfinți Părintelui nostru Antonie cel Mare, viețuitor în pustiu la Tebaidei. În 1932 aveau 19 mănăstiri de călugări și 3 mănăstiri de călugărițe (Kath. Lexikon. Vol. III, p. 117). Cele mai multe sunt în jurul orașului Cairo. Lângă Alexandria e marea bazilică coptă a Sfântului Mina, patronul Egiptului.

Crescând numărul coptilor uniți au ajuns să aibă la Cairo un Patriarh. Au și doi episcopi. Ideia unionistă se răspândește tot mai mult. În 1943 au trecut la unire un număr mare de copti, scăzând astfel tot mai mult numărul monofiziților (cari învață că în Isus e o singură natură). După statisticile recente ar fi 7.286.000 monofiziți (Kath. Lexikon. Vol. III, p. 15).

(I. E. N.)

Nu-i rău să se știe. Urgia bombardamentelor aeriene s'a abătut și asupra noastră. Și încă din greu. Nu știm ce va aduce ziua de mâine. În așteptarea celor ce o să fie, nu-i rău să se știe ceea ce încreta de curând *Europa Serviciu Special* cu privire la anumite ciudățenii ale bombardamentelor aeriene. Și anume:

Efectul distructiv al bombelor se manifestă în chip ciudat: un perete din apropierea exploziei se dărâmă, unul mai depărtat rămâne în picioare, iar altul și mai depărtat se dărâmă deasemenea. Acelaș lucru și cu geamurile: se întâlnesc din loc în loc, pornind pe rază dela centrul exploziei către exterior, alternativ geamuri sparte și întregi. Explicația este dată de felul cum se propagă

și amestecate cu portul târgoveților, cu uniforme, destul de discrete, ale jandarmilor unguri...

Când am văzut ce puțini erau reprezentanții autorităților chezarocrăești, și ce mulți erau țărani noștri, ne-am dat seama cât de românesc e acest pământ și cât de artificială stăpânirea străină, — cu tot milenul ei recent sărbătorit.

Vor spune alții, mai frumos, însemnătatea zilei de azi.

Noi ne vom aminti, cu inima rănită de plumbul unei lacrimi, câți erau acolo cu noi și nu mai sunt azi...

Iată-l pe I. L. Caragiale... Ne-a vorbit o noapte întreagă, în casa de curând răposatului Al. Ciura, profesorul și scriitorul ales, unul din întemeetorii „Luceafărului” din Budapesta.

Petre Liciu, acest actor care era, întreg o vibrație de artă și de naționalism constructor, omul care de câte ori găsea prilej — mai mult îl căuta — trecea hotarul, ca să joace în fața unui public de ardeleni sau de bucovineni, — Petre Liciu nu putea să lipsească dela această simbolică sărbătoare.

Era cu noi și St. O. Iosif, blândul poet, era și cărturarul Ion Scurtu... Și câți... și câți...

Bietul Aurel Vlaicu, ce trebuia să se prăpădească în curând, trecea în rotogoale negre, ce cerul albastru, deasupra unui întreg popor fanatizat. Când a coborât din slavă și

a cercetat aparatul, văzu, spre spaima tuturor, că din patru șuruburi ce-l legau de aripi, el sburase numai cu unul singur, — celelalte trei le desprinsese cineva înaintea înălțării.

Am plecat dela Brașov spre Blaj împreună cu *George Ranetti*, în automobilul lui Patru Popovici — frate cu Mihai. Drumul a fost o epopee tragi-comică. Ni se strica la fiecare poștă această unealtă modernă, veche — deja! — cât o diligență... *Pătru Popovici* parcă făcea înadins să ne oprească în drum și să ne arate ce meșter e el, cum știe sa meșteșugească, sub o ploaie rea, și să pornească iar la drum.

Trenuri încărcate cu pelerini treceau spre Blaj, în vreme ce noi ne căsneam să scoatem roatele din zloată.

Dela ferestre, fluturau năframe prietenești surâsuri ironice. Dar totuși, am ajuns la Blaj, pe o dimineață însoțită. Am dormit mai mulți într-o cameră, pe jos. Era cu noi și profesorul *Sextil Pușcaru*, academicianul de azi. Neuitate zile!

* * *

După douăzeci și cinci de ani, iată-ne iar pe Câmpia Libertății, de rândul acesta cuprinsă între granițele firești ale neamului.

Bucuria fără de seamă ce ne cutreeră când retrăim după un sfert de veac, această aniversare, ne e întunecată de amintirea atâtor dragi ființe ce nu mai sunt și de norii

ce amenință pacea lumii și însăși hotarele țării.

Fie ca amintirea luminoasă a celor sburați la cer să risipească negurile, să alunge cu paloșe de arhanghel, stafiile amenințătoare ce se țes deasupra capetelor noastre, în această mare și sfântă zi...

* * *

Sub un cer plin de lumină, cu participarea a zeci de mii de țărani, s'au sărbătorit Sămbătă și Duminecă la Blaj trei sferturi de veac de când, în urma propunerii doctorului Ion Rațiu, episcopul Sibiului, Andrei Șaguna și mitropolitul unit Șulațiu au întemeiat „Astra”, — asociația pentru cultura poporului românesc din Ardeal.

Impodobit cu drapele tricolore, flori și ramari de stejar, cu ghirlande și bolți, orașelul avea un aspect într'adevăr sărbătoresc, iar prezența Suveranului, a guvernului și a atâtor ofițeri și înalți demnitari, dădea o solemnitate neobișnuită procesiunilor.

S'au rostit cuvântări inimoase — în special frumosul discurs al I. P. S. Nicolaie, mitropolitul ortodox al Transilvaniei, care a mers la inima tuturor...

Toate s'au petrecut în liniște deplină

unde de presiune. Aerul comprimat în locul căderii bombei caută să se împrăstie în afară; el poate întâmpina o rezistență care provoacă o accentuare în comprimarea aerului. Pentru o fracțiune de secundă avem de față prin urmare cu o oprire a lui. Dar rezistența este înfrântă în anumite puncte, pătura de aer comprimat se destinde și năvălește în afară prin spărtura făcută, pentru ca la o nouă rezistență să se comprime din nou.

Se mai observă un fenomen: geamurile se sparg spre înăuntru, căzând în casă, pe străzile din apropierea locului unde a căzut bomba, iar pe străzile mai depărtate cioburile sunt aruncate înafară, ca și cum ar fi atrase în direcția exploziei. Explicația este următoarea: suprapresiunea din apropierea exploziei împinge geamurile înăuntru, atrage masele de aer din jur provocând subpresiune și deci absorbirea geamurilor în direcția locului de explozie. Acelaș lucru se poate observa și în păduri, unde copacii de lângă locul căderii bombei sunt ruși și aruncați înafară, iar cei mai depărtați sunt smulși și atrași spre centru. Fără îndoială că și într'un caz și în celalt, proporția efectului depinde de rezistența, elasticitatea, etc. a geamurilor, respectiv a arborilor.

Știri mărunte

Jubileu rar. În cucernică și emoționantă reculegere, venerabilul păr. *Antoniu Bălibanu* a slujit, în 26 Mai c., a optsprezecea mie de sf. liturghii în cei 54 de ani de preoție al Sf. Sale. De pe culmile celor 77 de ani, câți îi apasă umerii ce nici acum nu vreau să se încovoie, părintele arhidiacon și protopop emerit, privește cu mângâiere la anii de sfântă apostolie la Acăș, Băsești, Unimăt și Mărgărita (de aici a fost alungat, în 1940, după ce a fost crunt bătut de „voinicii“ unguri) și la truda scrisului vreme de vre-o 12 ani, în calitate de entuziast colaborator extern al „Gazetei Transilvaniei“. — Dorim din inimă păr. A. Bălibanu încă mulți ani cu sănătate și mângâiere întru Domnul!

Misiuni populare. În zilele de 18-23 Martie c., au avut loc la *Boinești* (eparhia Maramureșului) sfinte misiuni populare. Vestitor al cuvântului a

Am avut noroc de o vreme splendidă. Vom înscrie aceste două zile printre cele mai frumoase ale noastre.

Bucuria de o sărbători „Astra“ la Blaj, sub patronajul unui rege al tuturor românilor — bucurie pe care mai vârtos o simțim noi, cei cari am văzut Câmpia Libertății sub stăpânire străină — ne face să ne silim a uita două lucruri cari ne-au întristat și pe cari n'am vrea să le mai vedem.

Ne-a întristat, în primul rând, indiferența dusă până la dispreț, față de miile de țărani cari au alergat din toate părțile Ardealului să vadă pe „împărat“ și nu l-au putut vedea...

După ce i-am ispitit să vină până la Blaj, ca să facă o figurație numeroasă la spectacol, i-a lăsat în drum, ba i-am luat și la goană, cu jandarmii. Trei ore am stat la gara din Blaj printre țărani pe cari îi împingeau sutele de jandarmi, ca pe niște răsvrățiți. În așteptarea unor trenuri iluzorii, cari să-i ducă acasă, bărbați și femei nu se domireau de ce atâta strășnicie.

Mulți mi-au spus că n'o să-i mai prindă pe la serbări de acestea.

Eterna poveste: ne ducem printre țărani cu cele mai dulci surăsuri, îi amăgim până ne dau voturile, pe urmă, pe-aici și-e drumul.

Dar ceeace m'a mahnit mai mult a fost spiritul de vrajbă care se strecura, ca un demon rău, în măreția sărbătoarei.

Sâmbăta dimineața a avut loc la catedrală instalarea noului mitropolit greco-catolic, înțeleptul și blândul cărturar Nicolescu.

fost păr. *Dr. V. Câmpianu*, protopopul Mireșului Mare. S'au apropiat de SS. Taine 653 persoane. La ascultarea spovedaniilor au dat ajutor păr. Gh. Bolchișiu, preotul local, și păr. Simion Cristianu din Cămarzana.

Pierdere dureroasă. Școala Normală Română Unită de Învățători din Blaj, a suferit o pierdere din cale afară dureroasă: Prof. *Virgil Stoica*, una dintre forțele ei didactice de deosebită valoare, a căzut la datorie, pe pământul Moldovei, în ziua de 14 Mai c., în luptă cu dușmanul cutropitor. Bărbat în floarea vârstei, prof. *Virgil Stoica* lasă simțite și unanime regrete. Rămășițele-i pământești, deocamdată, se odihnesc în cimitirul „Eternitatea“ din Iași. Pentru a sufletului său odihnă s'a slujit azi, la catedrală, sf. liturghie cu parastas, pontificând însuși I. P. S. Valeriu Traian, în sobor de preoți. — Celui ce s'a jertfit pentru Patrie, facă-i cerul parte cu cei drepti!

Răspuns frățesc. Purpurații francezi s'au adresat, nu de mult, ierarhilor catolici englezi, să intervină la guvern pentru cruțarea populației civile cu prilejul bombardamentelor. În răspunsul lor, ierarhii catolici englezi mărturisesc că lumea catolică din Marea Britanie este profund impresionată de suferințele și distrugerile cauzate populației civile de raidurile aeriene, și ea speră că asigurările date de guvern, în sensul limitării bombardamentelor la obiective strict militare, vor fi respectate în viitor. — Rămâne să se vadă de va fi așa.

Locale. Măne, de praznicul Pogorții Sf. Spirit, va predica în catedrală păr. *Dr. Leon Sârbu*, rectorul internatului „Vancean“ de băeți, iar poimâne, a doua zi de Rusalii, va predica păr. *Dr. Gavril Pop*, profesor de teologie.

— Săptămâna aceasta membrii asociației preoțești „Sf. Nichita de Remesiana“ și-au ținut exercițiile spirituale, conducător al acestor deprinderi suflotești fiind Preacuv. Sa P. *Augustin Pop*, vice-provinctialul basilian dela Obreja.

Gest marinimos. Trecând prin parohia noastră *Boian* (distr. protop. Arieș), d. inginer *Ionel Floașiu*, dir. uzinelor „Industria Sârmei“ din Câmpia Turzii, a dăruit pe seama bisericii române unite patru mii Lei, iar pe seama școlii alte trei mii Lei. Faptul e cu atât mai vrednic de laudă, fiind Dsa nu unit, ci neunit. (im).

Increstări din Beiuș. În ziua de 14 Mai a. c., s'a săvârșit în biserica română unită din orașul nostru, cea dintâi sf. împărtașanie a elevilor dela școala primară din loc. Actul solemn a avut loc în prezența părinților și a multor credincioși, la liturghia servită în săbor de preoți. Insemnătatea eveniment-

Mă așteptam să văd acolo pe toți înalții ierarhi ai României, mitropoliții Ungro-Vlahiei, Moldovei, Basarabiei Bucovinei... Ei bine, la aceasta importantă ceremonie a creștinătății românești, n'a luat parte nici măcar mitropolitul Ardealului!

A doua zi, când a fost primit Suveranul și guvernul la Catedrală, mitropolitul și cei patru episcopi ortodocși ai Ardealului, deși se aflau la Blaj și însoțiseră pe Măria Sa la proiectul de biserică ortodoxă, pusă pe șase picioare de beton, — s'au desprins din cortegiul regal și n'au mai intrat în biserică.

Acum douăzeci și cinci de ani, am văzut totuși pe mitropolitul Mețianu și episcopi ortodocși sub bolțile aceleși catedrale!

Ce s'a întâmplat de atunci, ca să ne învrăjbim așa?

Ca urmaș de preoți ortodocși, fie-mi iertat să amintesc că acum șapte decenii, în dorul de unire al celor două biserici, mitropolitul Șuluțiu a oferit scaunul său lui Andrei Șaguna — numai episcop, pe atunci — iar în zilele noastre, înțeleptul și modestul nou ales n'ar pregeta să se dea la o parte, ca să lase și acest loc Vlădicăi dela Sibiu.

De ce-au lipsit atâți ierarhi români dela festivitățile înălțătoare de dăunăzi?

Morala: când sună alarma, deschi-deși imediat ferestrele, ca să nu fiți răniți de țandări și ca să nu duceți dorul geamurilor.

tului a arătat-o în cuvinte emoționante păr. *Nicolescu Cristea*, care a adresat tinerilor și părinților câteva îndemnuri, pentru acest fapt, cel mai plăcut și mai fericit din viața micilor copilași. — În ziua de 22 Mai a. c. s'a făcut în orașul nostru comemorarea de 50 ani dela procesul *Memorandumului*, sub auspiciile Astei de sub conducerea harnicului președinte Dr. N. Flueraș. Conferențiarul zilei a fost în primul rând avocat refugiat dela Oradea, d. Dr. *Teodor Popa*, care a descris toată gama suferințelor noastre din Ardeal. A fost ascultat cu multă încredință și răsplătit de meritate aplauze de public numeros. Corul păr. profesor *M. Bruchenthal* a cântat dulos cântece naționale potrivite momentului stărnind admirație. — În ziua de 20 Mai a. c., la cadrul O. E. T. la școala normală din loc, din inițiativa d. prof. *V. Popovici*, s'a rulat pentru răniții un film potrivit, în prezența medicilor și a personalului de serviciu. Acelaș a rulat în 22 Mai și pentru răniții găzduți cu dragă inimă, în localul liceului de fete.

† **Văd. Valeria Borza** născ. Rațiu, mama prof. univ. Dr. *Alexandru Borza*, căruia și pe ceaștă cale îi exprimăm condoleanțele noastre, trecut la cele vesnice în Timișoara, în zilele zile de 25 Maiu c., în anul 78 al vieții, și 10 al văduvii. — Odihnească în pace!

† **Rozica Manoilă**, inv. pensionară, soția păr. *Gregoriu Manoilă*, prot. on. pensionar, s'a stins din viață la 20 Maiu c., în Ocnele Mari (J. Vâlcea), în refugiu, la vârsta de 63 de ani. — În veci pomenirea ei!

CARTI & REVISTE

VICTOR EFTIMIU: Priviri peste veacuri. București, 1944. Pagini: 318. Prețul: 300 Lei.

Scăpărătoare articole de ziar (dăm și noi la „Foiță“ părți dintr'un articol de acestea) scoase în volum de „Casa Școalelor“. Om de cultură și călător pasionat, care vede totul cu ochi de artist, dar prin prismă românească, e o plăcere să-i citești scrisul, câte desfătezi și totodată îți dă și de gândit. — Păcat de anumite scăpări, ca de ex. cele din „Gânduri de Paști“, cu cari gândirea creștină nu se prea poate împăca.

MARIN BILCIURESCU: Școala tradițională și Școala de mâine. București, 1943 (Casa Școalelor). Pagini: 146. Prețul: 120 Lei.

Autorul, ca fost dascăl, apoi inspector școlar, cunoaște bine școala primară, cu defectele și lacunele învățământului primar. Și de aceea și propunerile pe cari le face Dsa în legătură cu acest învățământ sunt actuale, practice și cuminți, ca ale unui pricepător în chestie.

C. ATANASIU: Sângerări Transilvane. București, 1943. Pag. 58. (Format 8° mare).

Rânduri scrise, în 1942, „dela inimă pentru inimă“, cum zice, în Cuvântul final, autorul, și închinate „ardelenilor potoliți la vorbă, dar aprigi în încrâncenarea luptelor istorice“. Sunt prinse dramatic scene, oameni și locuri din războiul cu bolșevicii, și sunt preamărite jertfe transilvane, de sânge și vieți tinere, pe la Abganerovo (Gh. Grama) Kniasewo (T. Mărginaș) Tri-Kungana (V. Nicoară) și pe aiurea pe pământul vrășmașului.

Indrumări agricole: Eleșteul Satului; Strângerea și păstrarea produselor agricole; Animale dăunătoare agriculturii. București, (Casa Școalelor). Prețul: ex. 28 Lei.

Se știe că Ministerul nu mai aprobă manuale pentru cursul superior primar, fiindcă nu mai voește să se petreacă acest învățământ între manual și catalog. Conform practicei de 15 ani, dela școala de experimentare din Blaj, Ministerul tipărește broșuri de îndrumare pentru școlari, nu pentruca să învețe din ele lecția, ci ca singuri să se informeze, să se documenteze, pentruca să expună altora și să aivă cu toții un îndreptar în acțiunile lor. Au apărut: 1. *Porumbul*; 2. *Eleșteul satului*; 3. *Strângerea și păstrarea produselor*; 4. *Animale păgubitoare*. Totodată exprimăm și două dorinți în legătură cu publicațiile despre care vorbim a) Broșurile să fie scrise în colaborare cu un educator, care va avea grija ca unele din experiențe să fie astfel descrise, cașicând ar veni dela copiii înșiși. Prin acest fel de a proceda, crește interesul; b) Încercuirea manualului să se extindă la cursul primar inferior și, mai cu seamă, la liceu. (Toma Cocișiu).